

eigenlijk absurd dat, waar hún de leiding over de in Nederland wonende Joden toevertrouwd was, zij niet óók hun gezag konden uitoefenen in die kleine Joodse enclave Westerbork. Daar kwam nog iets bij. In de leiding van Westerbork domineerden *Duitse* Joden – waarom niet Nederlandse? Gemmeker evenwel die over Schlesinger en zijn *Dienstleiter* alleszins tevreden was, had geen enkele behoefte aan inmenging van ‘Amsterdam’; begin ’43 werd de vertegenwoordiging van de Joodse Raad opgeheven (er bleven wèl enkele functionarissen werkzaam die er oorspronkelijk door de Joodse Raad gedetacheerd waren) en nadien werden alle kwesties die contact met ‘Amsterdam’ vergden, behandeld door vier Duitse Joden die tezamen de ‘Contact-Commissie’ vormden (in het kamp sprak men spoedig, en veelzeggend, van de ‘Cognac-Commissie’).

Belangrijker dan deze commissie waren Schlesinger en de *Dienstleiter* – eigenlijk zouden wij moeten zeggen: Schlesinger en de overige *Dienstleiter*. Schlesinger was namelijk, al was hij aanvankelijk niet hun superieur, van meet af aan *Dienstleiter* van het veruit belangrijkste z.g. *Dienstbereich*: de administratie waar de transportlijsten samengesteld werden. Pas in augustus ’43 mocht hij zich de titel ‘*Erster Dienstleiter*’ aanmeten; in feite had hij die functie van juli ’42 af bekleed. Hij was de baas. In juli ’43 beschreef Mechanicus (die toen al bijna acht maanden in Westerbork verbleef) hem als een ‘zwaargebouwde, vicrkante kerel, kogelronde kop met smal toelopend, kaal voorhoofd, sensueel gezicht, rode lippen, fosforiserende ogen. Dictatortype: hij heft de arm driftig gestrekt recht vooruit als groet.’¹

Merkwaardig (en tekenend!) is het, dat Gemmekers *Lagerkommandantur* en alle *Dienstbereiche* op papier één geheel vormden: de *Lagerkommandantur* was *Dienstbereich I* en daarbij sloten de overige *Dienstbereiche* aan: *II* de administratie (met de *Antragstelle*: het bureau dat bijvoorbeeld naging of men bij een van de voor Theresienstadt of Bergen-Belsen bestemde groepen ingedeeld kon worden of ten onrechte het kamp binnengevoerd was – dat leidde dan tot verzoekschriften aan Gemmeker); *III* de Ordedienst en de *Fliegende Kolonne*; *IV* de medische dienst; *V* de binnendienst (o.m. verdeling van binnenkomenden over de barakken); *VI* de buitendienst (boerderij, tuinderij); *VII* de bouwtechnische dienst; *VIII* de reparatiebedrijven; *IX* de keuken; *X* de sociale dienst (hulp aan vertrekkenden); *XI* de ‘vrouwendienst’ (vorming van de keuken-*Kommandos* en dergelijke) en *XII* de ‘industriële’ bedrijven.

Presser heeft in deel II van *Ondergang* (in het gedeelte over Westerbork in

¹ Ph. Mechanicus: *In dépôt*, p. 78.